

quan ja és entre dos llustres', 'l'home llosc o cegallós'. Al capdavant podria ser perfectament que *llucar* sigui extret de *entrellucar*: per dir-ho així, un mot que té una partida de naixement tan tardana i «baixa» (Belvitges), bé pogué ser de naixença espúria. No és que *entrellucar* es vagi reduir a *entrellucar* o *llucar* per via fonètica. Però, una vegada el mot designava conceptes referents a la visió i a la claror, entrava sota la influència d'una altra família de mots catalans i romànics: és a dir que, per contaminació o etimologia popular, influïren damunt d'ell, i l'alteraren, els mots derivats de LUX i LUCERE.

En algunes d'aquestes paraules la c s'havia conservat com a velar sense palatalització de la -c-. En primer lloc hi havia *llugor*, tan vivaç en Llull i en els trobadors, i no extingit després (com veurem a LLUIR): «la *lugor* del sol com pot entrar en la *lugor* del foc», «una stela molt resplendent e *lugorosa*» etc.; que segons Rayn. iv, 108ss. arriba a significar «vue, faculté de voir»: «lo ric malvat / els han huelhs e non an *lugor*», Folquet de Romans; acompanyat d'*alugorar* 'il·luminar' (Ventadorn, M. Ermengaut), s'*eslugar* «s'claircir» en B. de Venzenac, i veg. DECH III, 715b42-50.

Però d'altra banda també ha tingut una certa vigència un verb *entrelluir* [1803, Belv.], que Lab. 1839 defineix com «obirar-se», el DAMEN. «divisarse, dejarse ver una cosa entremedias de otra»; i que va usar Narcís Oller en el sentit de 'veure o recordar vagament': «no sé en quina hora deviem arribar, però em sembla *entrellubir* que a les cinc de la matinada» (AlcM); aquest ja rigorosament sinònim d'*entrellucar*. Hi ha hagut, encara, un *entrelluu* a Mallorca que AlcM dona com a equivalent d'*entrellum*: ara bé el DAG., localitzant-lo a Artà, defineix interrogativament «cim d'una muntanya»; però, pel passatge d'AMAlcover «tenien a s'*entrellum* a mà esquerra es puig negre», comprenem que es tracta de les coses vistes 'a l'airecel' (cast. *al trasluz*), com es veuen les coses dalt d'una carena: és a dir *entre-llu* de l'arcaic *llu* LUCEM 'llum'; es comprèn que sota la influència de *llugor* (o un **entre-llugor*) aquest *entrelluu* també pogué passar a l'*entrelluc* 'vislumbre', que hem il·lustrat amb la cita de Víctor Català.

Era, doncs, ben fàcil que, amb aquestes influències, *entrellucar* es canviés en *entrellucar* i últimament *llucar*, quan ja no era 'entreveure, albirar' sinó un 'veure, mirar' de to popular, més o menys afectiu. Vet aquí, doncs, una explicació que se sosté perfectament, i que ens salva de recórrer a les insostenibles etimologies suggerides fins ara: germ. *to look* o *loeken*; i l'imaginari i increïble ll. vg. *LUCICARE.

Vejam ara si hi ha altres fets que s'hi puguin objectar. En el Rosselló s'usa *llurcar* amb un sentit quasi igual al de *llucar*, i que trobem sovint en els versos de Saisset: «s'arresta a parlar am d'altres coturieres, / *llurcant* de revés-ull cap an aquei davai / per veure aquei galant», *Perpiny.*, 72 (que el glossari de Massó explica «buscar amb la mirada ençà i enllà»), i sovint amb un matís com el de 'donar llambregades': «un

llop / --- / des d'un munt de temps, no trapava que farda: / mai un bocinet d'anyell; / un dia que era pel campestre, / ventre-prim, pellucant i *llurcant* a pertot / ---», «d'aquei festeig la minyoneta / se mostrava ben alegreta / i, tot cosint a prop de la seua graneta, / sempre *llurcava* pel carrer / ---», «un bon diumenge donc que, segons la costuma, / de *llurcar*, pertot, era en trinc ---», «un pare, conduint el seu fill per la mà, / en un cementiri passava; / lo minyonet pertot *llurcava*, / i era estonat de trapar / res que noms de gents generosos, / honestos, grans i virtuosos / ---» (*Catal. d. R.*, 223, 123, 82, 163). Però no crec que aquí hi hagi res d'originari, ni que aquesta *r* sigui un nou avatar de la *s* de *entrellucar*, sinó que deu haver-hi contaminació d'un mot de sentit semblant, probablement JURCAR 'estar ocupat a fer una cosa', 'maldar per obtenir-la', tarrag. *ajurcar* 'procurar, maldar'.

Tenim un curiós testimoni isolat d'una variant *allucar* en un antic proverbi català que coneixem només per un passatge d'Eiximenis: «lo proverbi català que fo feyt del bon vy / diu axí: / que 'qui ben veu (?)² bé *alluca*, / e qui ha bon cap, bé açuca, / e qui ha bons peus bé atruca; / mas, sobre tot, lo bon vi mata la cuca». Cal en tot cas admetre-ho com a Eiximenis legítim; però el fet que el mot *llucar*, en una variant (per cert més pròxima a l'oc. ant. *alugar*, *-alucar* 'encendre'), ja existís a la fi del S. XIV, no és raó per dubtar que ja llavors hagués començat a produir-se aquesta que hem anomenat 'creació espúria'.

Tampoc no ho és l'existència del mot en una àrea considerable de l'occità modern, on apareix en la doble variant *lucà* i *alucà*. Però no hi ha raó per meravellar-se que el mateix encreuament, que en català, s'hagi produït en els parlars occitans; i fins diríem que en aquests era encara més fàcil, puix que no sols hi existeix prov. mod. *lusc*, *lusque* (TdF), oc. ant. *losc* etc., sinó que allí el tipus *lugor*, *alugorar*, *alugar*/*alucar* 'encendre' etc. hi tenen vida més ufanosa que en català mateix.

Allà la variant *lucà* sembla ser forma pròpia de diverses zones perifèriques, en particular els Alps: Barceloneta *lucar* tr. «regarder avec attention, avec envie» (Arnaud-Morin); Lallé (delf.) id. «regarder avidement du coin de l'oeil» (Martin). Notem aquí els mateixos matisos afectius que en català; però ens crida l'atenció el detall que, tot trobant-se Barceloneta, de ple, i encara més pregonament Lallé, en la gran zona on *ca* es canvia en *cha*, no hagi passat així en aquest mot: segurament nou signe de la naixença il·legítima, per encreuament de *lusc*; *lucà* o *luchà* en alguns llocs del Llemosí (TdF); i *lucà* «guetter, épier, regarder à travers une fente, un interstice» en algunes parts del SO. gascó, segons Palay (no Lespy), que li assenyalava unes variants *lunà* i *lupà*, segurament resultat d'altres tants encreuaments, paral·lels al que comentem. *Alluchà* és propi del Forés, «guetter, regarder sournoisement».

El TdF pren per base la forma *alucà* «regarder attentivement, observer, examiner», i per cert li assenyalava una variant alpina *alusca*, que corrobora la nostra explicació. *Alucà* és, en efecte, la forma mistralenca: